

RODICA OJOG-
BRASOVEANU
A ÎNFLORIT
LILIACUL

Ediția a V-a

NEMIRA

Coperta: Oana BĂNDĂRĂU
Prelucrare copertă și prepress: Alexandru CSUKOR
Redactori: Nicoleta GHEMENT, Roxana POPESCU
Tehnoredactor: Antonela IVAN
Redactor-șef: Alina SÂRBU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Ojog-Brașoveanu, Rodica

A înflorit liliacul / Rodica Ojog-Brașoveanu. - Ed. a 5-a. - București : Editura Nemira, 2023

ISBN 978-606-43-1414-7

821.135.1

Rodica Ojog-Brașoveanu
A ÎNFLORIT LILIACUL

Copyright © Nemira, 1999, 2004, 2008, 2015, 2023, pentru prezenta ediție în limba română

Colecția RODICA OJOG-BRAȘOVEANU este o colecție a Editurii **NEMIRA**.

Tiparul executat de PAPER PRINT INVEST, Brăila.

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-1414-7

1

Caleașca opri în coasta caselor lui Vasile Paapa¹, lăsând să coboare două femei înveșmântate în straie neguroase. Arnăutul aflat peste drum, păzind zidurile lui Petrovici-Armis, bogătaș vestit dincolo de hotarul Principatelor, le cercetă cu luare-aminte. Conacul lui Armis era ultimul din București cu „fustanelă, fes și pistoale“ în poartă. Junețea Capitalei, zăluzi ca Dorel Sturdza, Manolache Ghika ori Ioniță Duca, se întreba – de obicei după a treia sticlă de Chateau Lafitte retour des Indes – dacă ghiujul de Petrovici a înfipt un caraghios cu catrință în uliță pentru a-i păzi comorile ori nevasta. Didina Petrovici lipsea de la sindrofii și reprezentațiunile Teatrului Mare, nu-și plimba toaletele de la Worth în echipagiu comandat la parizianul Clochez, abia de o zăreai, tran-dafir roșu, proaspăt ca dimineața, printr-o despicătură cât clipa a perdelelor...

¹ Locul unde se află astăzi Banca Națională a României.

Arnăutul încercă să deslușească chipul femeilor la lumina felinarului cu petrol. Se afla câte unul la șapte case, mândria bucureștenilor, căci îngăduia să salte oleacă nasul peste nemți și franțuzi care orbecăiau pe străzi în lucoarea săracă a opaițelor și lumânărilor.

Nu desluși mare lucru, cele două femei având văluri groase pe chip, atâta doar că se aflau cucoane de felul lor. Mantii bogate peste rochii cheltuielnice – clopote răsturnate – broboade scumpe.

Cea mai mărunțică întoarse capul spre vizitiu:

— Ne aștepți aici, Antoane.

— Săru' mâna, cucoană, am priceput.

„Și glasul, și porunca tot a obraz înălțat aduc“, își zise arnăutul.

Femeile se prinseră de braț și se îndreptară cu pași mărunți și sprinteni spre Lipscănie. Arnăutul lui Armis le urmări cu gândul până pieiră după prăvălia lui Klenk, neamțul care tăia ca nimeni altul țvechere¹ și pantaloni negligé pentru frumoșii târgului. Nu era întâmplare de toată ziua ca două cucoane, fețe luminate, să străbată la ceas de noapte, pe vreme vrăjmașă de gerar, cu ploaie subțire, trecută prin sită, ulițele desfundate ale Bucureștilor, neînsoțite de pereche de berneveci – c-o fi boier ori slujitor. Stăpânirea „pavase sistematic“, cu piatră cioplită adusă de la Vălenii de Munte și Comarnic, doar străzile Franceză și Germană².

Arnăutul își scutură fesul ud și le ură de bine.

¹ Fracuri.

² Azi, strada Smârdan.

„C-o fi taină de inimă ori altă daravelă, Domnul cu ele! În Lipscănie și pe Covaci, ipistații stau ciotcă...”

— Cred că am coborât prea degrabă, Zoică... Îmi simt botinele pline de apă.

— Nu, Elenă. Ferim doi vrăjmași. Poliția lui Beldiman, mai teribil decât însuși Javert al domnului Hugo, și spionii lui Librecht. *Buciumul* abia așteaptă pricină de cleveală, iar *Le National* își pescuiește picanteriile în orice apă, cât de tulbure ar fi. Am ajuns!

În capul uliței Covaci, a treia curte, o lumină gălbuie stăruia dinapoia perdelelor lucrate în igliță. Casa era de zid – din ce în ce mai multe în oraș luând locul celor de lemn și pământ – dovedind dare de mână. Tupilată între copaci bătrâni, o ghiceai, din april și până târziu, în brumărel, năpădită de flori și verdeață. Grădina, deși trențuită acum în suspinul toamnei, rămânea frumoasă – „frumoasă ca o văduvă“, îi trecu prin minte Zoei Manta – aleea cu prundiș se afla îngrijită. Într-un șopron se zăreau o căruță și o sanie fără coș, cu tălpile în sus.

Doar urcară trei treptișoare și, înainte de a se fi vestit, ușa cu geamlâc, perdeluită, se deschise. O codană de vreo paisprezece ani, desculță și cu o maramă albastră legată la ceafă, le pofti mut înăuntru. Le îndrumă pașii printr-o săliță întunecată aromind a pere și gutui, deschise o ușă vopsită în verde-prăzuliu și rosti scurt:

— Au venit.

O voce dogită, de muiere care-și hrănește nările cu tutun și nici clondirul nu-l duce la cercei, porunci la fel de scurt:

— Să poftească.

Odaia era scundacă, prea încălzită, năbușită de scorțuri și perne de cit tivit. O candelă de sticlă albastră însuflețea patru icoane împărătești în colțul de răsărit, iar un opaiț mare de porțelan cu oglindă șlefuită drămuia lumină cât să nu-ți vâri degetele în ochi.

În lungul pereților vegheau, parcă pregătite pentru taifas de cucoane, șase scaune de lemn, prost îmbrăcate cu mușama verde. În blidar licăreau tingiri și tigăi, linguri de aramă, o piuă de cafea din cireș cu pisălog, tăvițe, clondire, două sfeșnice de tumbac.

Pe un mindir învelit în pânză de Brașov umplută cu păr de bou se afla gazda: o namilă doar osânză și coți mulți de țesătură. Avea un chip alb ca laptele, ochi a căror privire n-o puteai zări – două ațe retezând obrazul gras – buze supte, înghițite de gingii știrbe.

Zoe Manta își ridică voalul și trase adânc aer în piept. „Samănă cu un Buddha fără dinți. Iar mirosul e asomant...”

— Cer iertare cinstitelor cucoane că nu le pot întâmpina după cum se cuvine, rosti Goliatul în halat turcesc, cu părul strâns într-un tulpan de muselină, numai că dropica, osândă a lui Dumnezeu, mă țintuiește între perini.

Cele două femei avură același gest care reteza scuzele, pricina fiind fără însemnătate.

Pe masa rotundă, stâlpită pe un picior, se aflau scule cărturărești: un ghioc, cărți de joc cu poze înfricoșătoare – Satana, un creștin mistuit de focul Gheenei, un gâde șalvaragiu cu iataganul scos – o carte cât o Evanghelie cu semne cerești, nedeslușite, un castronaș de argint cu bobi. Alte două scaune, îmbrăcate în mușama neagră, se aflau de cealaltă parte a mesei.

Cărturăreasa își aținti privirea asupra însoțitoarei Zoei Manta. Era înaltă, mlădie, cu boiul cam țeapăn. Umerii, deși

ascunși de mantia de catifea, se deslușeau căzuți, parcă lunecând de la rădăcina grumajilor în curbă dulce, spre coate.

Bătrâna rosti, parcă spălându-și vorbele:

— Mă înșel oare prepuind că domnia ta e cea carele poștește să-și citească sortii?

Zoe Manta avu o tresărire. *Elle est extraordinaire!* Nu degeaba vorbea un București întreg despre darul de divinație al coanei Simina din mahalaua Covaci. Elisa Lahovari o asigurase de altfel cu risipă de exclamații: „Este absolut epatantă... Are o clarviziune, o adresă, care, spui drept, te înfricoșează. Mi-a prezis de frate-meu, Iorgu, că o să zacă de vătămătură. «Cineva de sânge», zice, «neam bun, dar nu ți-e prunc. Zdruncinătură vrăjmașă îl pune la pământ, însă țărână nu mușcă.» Asta era luna cealaltă, așa că și uitasem. Sâmbătă acum, dă buzna pe poartă Anica, o știi, servitoarea cumnată-mii, toată un bocet: «O picat... ista, conașu Iorgu, la promenadă... De pe Voinic, ista calu'... Îl grijește ista... doftoru', conu' Carolică Davila.» Știi că moldoveanca-i cam toantă... Asta am poftit să-ți spui, *ma chère*... Țiganca-i năzdrăvană peste poate!...”

Femeia înaltă și subțire înclină capul.

— Rog pe domnia ta să-și ridice vâlul, urmă Simina ascunzându-și mulțumirea. Nu încerc să-ți despoi taina, dar sortii omului, până la cercetare mai mărunțită, se citesc în căutătură.

Zoe Manta își privi prietena care părea foarte tulburată.

— Deslușește-i sortii în alte semne.

— Voia domniilor voastre.

Întinse o mână grasă. Ghiulurile care-i sugrumau două dintre degete erau frumoase și de preț. Despre unul dintre ele, un rubin fălos cu ploiță de diamante, Zoe își aminti că-l văzuse la Boitiți, giuvaiergiul de pe Pod.

— Dă-mi palma ta cea scrisă, porunci coana Simina.

Zoe Manta, simțind nedumerirea, explică:

— Adică stânga.

Mâna fină, aristocratică, se întinse cu teamă peste masă. Simina o simțea tremurândă, speriată ca o vrabie picată în laț.

— De felul domniei tale, îți porți inima în palmă, cinstită cocoană. Ai fire simțitoare, gingașă, prea lesne de vătămat. De acum, să cercăm a descâlci și urmele condeiului.

Împrăstie mărunțișurile de pe masă, găsi lupa ceasornicească, cu mâner de ebonită, și se aplecă atât de tare peste mâna femeii, încât aceasta îi simți răsuflarea în palmă.

Dintr-odată, Simina înțepeni. Pe chipul gras se citeau nemărginită uimire și o tulburare nedeslușită, ca o spaimă. Încercă să se ridice, dar picioarele asuprite de dropică n-o ajutară.

— Iertăciune, mărită Doamnă, că nu te-am întâmpinat cum se cuvine și îngăduie să-ți sărut dreapta pentru cinstea ce mi-ai făcut, mie, nevrednicei...

Cealaltă râse încurcată:

— Lasă... Nu! Cred că te înșeli...

Simina clătină hotărâtă din cap:

— Palma nu minte, iar baba știe bine să citească. Măria Ta poartă cunună...

Zoe Manta simți că îi bate inima de emoție. „De necrezut! N-avea cine să i-o divulge... Aranjamentul era făcut prin Raluca Manu, discrețiunea personificată...”

— Vorbește, suflă Doamna... Ce vezi?

Cărturăreasa păru să șovăie, și Zoe îi dădu ghes:

— Mărturisește adevărul lacrimă și nu ne menaja... Vreau să spui, să nu ne cruți. De aceea suntem aici...

— Voia Domniilor Voastre, iar eu sub poruncă mă aflu... Soarta ți-e înălțată, mărită Doamnă, dar nu dulce, cununa-i cu nestemate, însă domnia ta o simți țăpușe. Dumnezeu ți-a hărăzit fală lumească, dar în inimă, nesecată lacrimă. Sterp ți-e pântecele și nu ți-i scris să-ți înmulțești neamul... Inima ți-e înrobită în veci rigăi de roșu, iar acesta și-a lepădat-o, tot pe veci, muierii de pică... Ani mulți ți-s hărăziți în singurătate lungă și cernită. Te vei înstrăina o vreme, apoi te vei întoarce pe cele poteci ale tinereții călătorite. Bătrânețea îți va fi bogată în fapte de milostenie, dar avuția nu-ți va fi pe potrivă. Ești șubredă, floritică în bătaia vântului, dar, după cum Domnia Ta știe, vijelia răpune stejarii, firul de iarbă își pleacă doar fruntea, apoi iar se îndreaptă. Tare în vârtute va trebui să te dovedești pentru a îndura cele ce ți-s sortite. Vor fi multe și drum anevoios te așteaptă până la odihna cea veșnică. Dumnezeu și Maica Precista să te binecuvânteze.

Pătrunseră în Palatul Domnesc printr-o portiță dosnică a aripii dindărăt, ale cărei ferestre băteau în Bulevardul Academiei. Acesta fusese tăiat doar cu câțiva ani în urmă, la porunca lui Vodă, între ulița Colței și Podul Mogoșoaiei. În răstimp se iviseră, ciuperci după ploaie, case de zid fătoase, înconjurate de grădini splendide, strunite de foarfeci meștere, ca de pildă a lui jupân Pohr, pogorât din Brașov. Acesta își deschisese florărie cu dever pe Pod, în noul Han Filipescu. La negustorul neamț se găseau cele mai frumoase camelii, hortensii și garoafe. Dar cap de opera lui Pohr, spuneau bucureștenii, era grădina din Strada Vămii¹ a caselor Znagoveanu. Boierii cei tineri, mai

¹ Azi, strada Dem. I. Dobrescu.

călătoriți, o asemănau cu celebrele grădini Tivoli de lângă Roma, un *piccolo* Tivoli, bineînțeles, dar aranjamentele florale terasate, belșugul de plante ornamentale, fântânile arteziene și mulțimea de *putti* bucălați fuseseră fără îndoială inspirate de grădinile paradiziace ale fostului Tibur.

Ajunsă în iatac, Elena Doamna își ridică vâlul și se prăbuși în fotelul de lângă soba vieneză. Focul duduia, o lampă de porțelan împrăștia lumină albastruie, la ferestrele perdeleuite cu brocart se tânguia ploaia zbuciumată de vânt.

— Urăsc vreme ca aceasta! Mi-e frig, Zoe. În oase și în suflet. Am nu rareori impresia că, de când am părăsit Soleștiul, copilă, tot frig mi-a fost.

Zoe Manta se apropie și, cu gesturi gingașe, îi scoase toca de catifea și vâlul.

— Să nu te prindă junghiul, Elenă. O chem pe Clemansa să te tragă. O cărămidă fierbinte, un ceai, un praf de-al lui Drasch și alungăm primejdia.

O cercetă îngrijorată. Sub pleoapele viorii, privirea albastră a Zoei, odinioară scăpărătoare, acum abia pâlپâia, spălată de lacrimi multe și priveliști necăjite.

„Biata Zoe!“ oftă Elena Doamna. „Iată încă o faptură de la care Dumnezeu și-a întors privirea.“

O avea în minte așa cum se înfățișa cu douăzeci și mai bine de ani în urmă, alergând cu plasa de prins fluturi, ea însăși fluture de aur jucăuș, toată o lumină și căutătură înstelată, zburda cu grații de libelulă în Lunca Soleștiului. Pantalonașii cu dantele se ițeau de sub poalele rochiței de muselină, iar în zulufulii bălani, maica îi împletise albastrițe. Un bulgăraș de zăpadă rostogolindu-se sub un soare blând...

„Știi, Elenuță... Am hotărât să fiu fericită. Am să fiu fericită toată viața!”

Aveau doisprezece ani... Vară... Ziua era toată o petrecere – scrânciob și pescuit, și scaldă, și prânzuri pe iarbă din coșulețe de răchită... Toamna avea degete murdare de cerneală. Răsuna conacul unchiului Constantin Sturdza din Scheea de vorbe franțuzești și substantive nemțești de un stânjén. Cât de departe rămăseseră toate! Tot atât de departe ca meleagurile înghețate cu urși de zăpadă ori cele tulburătoare ale cangurilor și fluturilor albaștri... „Am să fiu fericită... toată viața!” Fusesse fericită, pe deplin fericită, trei ani. Apoi Manta, bărbat chipeș, aprig, neașteptat, vijelios ca și bunică-său, postelnicul Dimitrie, pierise fără urmă. Lepădase avuție, nevastă, rosturi și slujba de prefect al Botoșanilor, lăsând pe măsuța Zoei răvaș scurt, care avea să fie răsucit și forfecat fel și chip, în toate saloanele Principatelor: „Plec mânat de aprig dor, mă cheamă depărtările, oceanul, zări neștiute. Simț cu toată făptura că viața-mi aici se năruie fără țel! Ardoarea necunoscutului îmi toarnă jărativ în vene. Iartă-mă și nu mă aștepta...”

Clemansa, o poloneză de vreo șaiszeci de ani, aciuată de tânără în Moldova, începu s-o dezbrace pe Doamnă cu mișcări precise și îndemânatică. Îi descoprie botinele de glanț cu andreaua, apoi bumbii rochiei de catifea șoricie, din care ieșeau aburi. Vorbea rar și puțin, dar, vorba Elenei Cuza, „pe Clemansa e de-ajuns s-o privești ca să-ți știe răbojul greșalelor”. Avea un chip neînsemnat, uscățiv, nasul croit parcă într-o nehotărâre. Buzele, pungite acum, și pufnitul continuu pe nări îi trădau nemulțumirea.

După ce înveli umerii Doamnei într-un șal venețian și-i împinse jilțul mai aproape de sobă, turnă ceaiul.

— Nu uita leacul lui Drasch, spuse Zoe Manta.

Bătrâna bombăni:

— Da... Da... Praf de la pungaș ăla, otrava la el să fie...

Cu excepția medicilor școliți, mulți cu diplome simandicoase de la Paris și Berlin, Clemansa era una din puținele persoane din București care nu-i acordau încredere veneticului, pripășit din te miri ce zări și aciuat la Otelul Avram de sub Dealul Mitropoliei. Șoacățul, ori ce-o fi fost, tămăduia toate bolile, dar în primul rând sminteala. Leacurile, să le numeri pe degete – soburul, oxidul de fier, oxidul de zinc și altele câteva – nu dădeau greș. Când necazul îndurat de bietul creștin se arăta îndărătnic, Drasch îi venea de hac cu pumni zdraveni, răcnete și scaldă în butoaie cu apă înghețată. Și dacă nici astfel nu-l dovedea, rămânea panglica aceea a toate tămăduitoare. Doctorul Charcot, vestitul medic parizian de boli nervoase, ar fi încercat uimire nemărginită asistând la ședințele de tratament ale lui Drasch. Cu o sculă anume ticluită, șarlatanul găurea pielea de pe ceafa zăludului, prin care trecea apoi repede și cu brutalitate o bucată de panglică. Nefericitul se domolea ca prin farmec, iar cei din jur aveau apoi ce zvoni în lume. Și apoi, cum să-l bănuiești de pehlivănie pe unul care ia doar doi lei de vizită – cât o ciorbă și o tusalma cu ocaua de vin la „La idee“, crâșma lui Iordache de pe Covaci – iar pe săraci îi cruța de orice para?

Doctorul Marcovici, diplomat la Paris și cu faimă europeană, îl întrebase cândva cum de cutează să practice o profesiune pentru care nu are nicio pregătire. Drasch, înalt, slab, cu chip de satană, rânjise: „Eu, colega, recomand totdeauna inversul a ceea ce recomanzi domnia ta și sunt sigur că o nemeresc...”

Clemansa aduse totuși leacul într-o linguriță de argint pe care Elena Doamna se grăbi să-l înghită, stăpânindu-și anevoie senzația de silă. Praful acesta scotea necazul din trup. Se vedea după scaunul negru. „Negreala aceea“, constatau bucuroși bolnavii, „îi numai și taman boala cea rea...“

— Mulțumesc, Clemansă, nu mai am nevoie de dumneata, poți să te duci la culcare.

— Da' Măria Ta nu cineză?

— Deocamdată, nu. De-oi pofti un ceai mai încolo, mi-l servește Florentina.

Bătrâna își plecă ochii, tăinuindu-și nemulțumirea. N-o ținea lângă inimă pe franțusca fandosită, „guvernanta“, cum i se zicea la palat, un soi de slugă mai subțire, care îi ținea de urât Doamnei, citindu-i stihuri din cărțulii legate în marochin roșu, când pigulea la gherghef. Aceasta, bun înțeles, după ce-i culca pe Alexandru și Dimitrie, pruncii nu se știe cui – dar Bucureștii știau –, adoptați de soții Cuza.

— Tu, Zoe, nu ești ostenită?

Amândouă priviră în aceeași clipă spre micul orologiu. Pe perete, un gobelin vechi înfățișa o priveliște de campestru regal, așa cum îl închipuiau și îndrăgeau oamenii celui alt veac, încântând și ochiul de mai târziu. ...Maria-Antoaneta, nefericita regină, într-o toaletă printanieră, cu panouri, așezată pe iarbă între damele ei de onoare, vaporose ca niște nimfe, în pozițiuni dintre cele mai grațioase. Într-un colț, Madame Vigée-Lebrun, pictorița palatului și, mai cu seamă, a jucăușei Toinette, în fața șevaletului, părea să mânuiască penelul cu mișcări înaripate...

Întrebarea era de prisos. Abia trecuse de ceasurile 10, iar ele sfătuiau de obicei până spre miezul nopții, când ipistații

de la Roșu începeau al doilea rond. Zoe Manta era cea mai credincioasă prietenă a Doamnei, și apoi locuia la palat, în aceeași aripă dinspre Biserica Kretzulescu. După fuga lui Manta, nu-și mai suferise conacul de pe ulița Ulierului¹, în șoldul căreia Librecht, ploșnița aceea ticăloasă, își înălțase în ultimii ani cel mai fătos palat² din București. Zoe Manta demenajase cu tot calabalâcul la Stupeni, moșia părintească din ținutul Vasluiului, iar casele le închiriasse. Hotărâse că viața îi va merge alături cu a Doamnei și, de sorții vor hotărî într-alt fel, despărțindu-le, avea să se retragă în liniștea și răcoarea Stupenilor.

— Să-ți citesc, Elenă?

Arată spre birouașul Boule dintre cele două ferestre. Un vraf de cărți cu cotoare aurii străluceau azuriu în lumina lămpii.

— Hachette ne-a trimis azi ultimele novele pariziene, *La physiologie du mariage*, de Balzac, și vodevilurile lui Paul de Kock, *un petit livre délicieux, je vous assure*, am apucat s-o frunzăresc... A!, râse, luând un volum de pe birou. Am uitat surpriza nebunului cela de Ioanid, librarul din Pasajul Român, *Misterele țintirimului Per-Lașez*, tradusă de o oarecare doamnă din Galați, Smaranda Atanasiu. Nu-ți trebuie multă fantezie pentru a ghici cum a maltratat *la pauvre commère*³ – o resimțesc și strașnică gospodină – textul franțuzesc.

Elena Cuza oftă din adâncul inimii:

— Nu de novele îmi arde, Zoe. Îmi simt inima boț de durere și jărat. Și încerc așa o spaimă, de parcă necaz aprig stă să pogoare în toată clipa asupra palatului acestuia...

¹ Azi, strada Dionisie Lupu.

² Azi, Casa Universitarilor.

³ „Biata cumătră“ (lb. fr.).

Zoe Manta îi strecură privire îndurerată. Spaime din senin și în tot ceasul o urgiseră pe Elena de când, la cincisprezece ani, își săltase cozile pe cap, și maică-sa, apriga Catinca Rosetti, o scosese în lume.

Cumplită muiere cucoana Catinca, aspră și nepricepută în creșterea pruncilor! O stăpânise pe Elena din bici și pinteni, când copila era supusă și blândă ca o porumbiță, doar lapte și miere în privire și cuget, dornică de înțelegere și iubire. Rosetteasca nu pricepea însă asemenea mofturi, vorba obișnuită era mugetul de taur, ochii scânteiau totdeauna mânioși. Când îi auzea glasul, Elena tresărea cu junghi dureros în inimă. Taică-său, conu' Iordache Rosetti, îi lăsase daravelile moșiei și ale casei în poală și folosea orice prilej spre a pune poște multe între el și nevastă.

Crescută în umbra apăsătoare a mamei, Elena, din fire sfi-oasă și slabă de înger, când se măritase era o fată stângace, prea puțin grațioasă, cu grumaz supus, de o modestie exagerată, care-i răpea orice încredere în propria-i făptură. Soarele, balurile, societatea o înspăimântau, socotindu-se prea neînsemnată, prea puțin strălucitoare față de frumusețile Iașiului și ale Bucureștilor.

Însoțire mai puțin potrivită decât cea a Elenei cu Alecu Cuza, bidiviu năvalnic, lumet, sclipitor în conversație, îndrăgit de toată boierimea, vorbeau saloanele, mai rar se întâmplase în familiile din protipendada Moldovei. Iar dragostea fierbinte a Elenei, nedomolită de ani, gata de orice jertfă și umilință și nu odată pusă la încercare de Vodă, înzecea povara.

Doamna se săltă într-un cot și luă ceașca de ceai de pe gheridon.

— Să-ți torn puțin lapte?

— Nu, Zoe... Îmi face silă.

Flacăra sfeșnicului de pe cămin îi scoase chipul din umbră. Era prelung, cearcăne adânci, ca la bolnavii de inimă, îi săpau două buzunări negre sub ochii stinși. Nu fusese o cadră nici în tinerețile dumneaei. Sprâncene haiducești, nasul cam lung, gura dintotdeauna tristă. Dar avea o talie elegantă, cum spun francezii, era distinsă, iar pe obraz stăruia acea lumină, izvorâtă din alese și nobile însușiri sufletești, despre care moralisții și popii susțin că înfrumusețează și cele mai vitregite chipuri; frumusețe pe dinaintea căreia, din păcate, mustățile bătaioase și fracurile a opt galbeni de la *Chic de Paris* treceau cu ochii legați, iar bietele zâne n-aveau de ales între multe drumuri: ori mănăstire, ori împletitul cosiței albe între neamuri, mătușa fată bătrână pusă în capul mesei, cu gândul la testamentul acesteia.

Elena Cuza sorbi câteva înghițituri de ceai, apoi luă oglinda înrămată în fildeș, aflată mereu la îndemână. Își scoase spelcile privindu-se îndelung. Părul bogat, vârstat cu argint, se rostogoli pe pernă.

— Doamne, că slută m-am făcut. Acum observ dintâia oară că am început să semăn cu mama...

Zoe Manta se așeză la picioarele patului și începu să-i dezmierde mâna. Încercă să râdă:

— Ce idee! Ești neîntrecută, Elencule, când îți inventezi cu dinadinsul neazuri.

„Elencule“, ca pe vremea Soleștilor, când își smulgeau una alteia păpușile franțuzești cu capete de ceară. Elencu rămăsese și azi, dar numai când se aflau singure.

Doamna își îndreptă privirea spre icoanele îmbrăcate în aur. Veșmântul plouat cu nestemate al Sfinților Împărați

Constantin și Elena, ocrotitorii dumneaei, fusese comandat la Viena, cap de operă de giuvaiergerie.

— Doamne, oare la ce năpaste m-ai mai osândit? Ce mi-e hărăzit să mai îndur?

Glasul, a cărui dulceață era sporită de farmecul graiului moldovenesc, era de o tristețe sfâșietoare.

— De ce le mânjești pe toate cu dohot, Elencule? Mai este și soare în lumea asta, nu doar întunericime.

Elena Cuza își răsuci privirea de căprioară rănită:

— N-ai auzit ce a spus femeia ceea? Atâta adresă m-a înfiorat.

— Elencule, vino-ți în fire... Uneori ai aerul că judeci ca un copil. Nu mă așteptam să te lași impresionată de fanteziile acestei *tireuse de cartes*¹ de mahala. Dacă știam cât ești de sperioasă, nu te conduceam acolo pentru nimic în lume.

— Ar fi fost mai bine să nu mă duci, suspină Doamna. Tu încerci acum să-mi dai curaj, îți mulțumesc, Zoe, dar știu că, în sinea ta, crezi ca și mine în fiecă cuvânt pe care l-a spus vrăjitoarea.

Zoe Manta se prefăcu supărată:

— *Décidément*², cu tine n-o scoate omul la capăt. Vorba coanei Catinca, dacă intri la vreo idee, nu ți-o scoate nimeni din minte, nici dacă ar opinti cu patru boi.

— Zoe, zâmbi Doamna, ce sens are acum să ne sfădim? Până mai astă-seară o ridicai în slăvi pe Simina, cea mai strașnică *diseuse de bonne aventure*³ din toată țara. Nu mi-ai istorisit chiar tu de Elisa Lahovari și de frate-său, Iorgu?

¹ „Ghicitoare“ (lb. fr.).

² „Hotărât“ (lb. fr.).

³ „Cărturăreasă“ (lb. fr.).

— Oh! o întrerupse Zoe. Am exagerat probabil amândouă, așa cum se întâmplă când e vorba despre ceva puțin comun.

— Atunci, continuă să zâmbescă blând Doamna, la ce ne-am mai dus?

— Ca să te mai amuzi puțin, Elencule. Să mai vezi și altceva decât aste ziduri. Și, dacă chibzuiești bine, gogorița ți-a înșirat cuvinte de taifet, care s-ar potrivi aproape oricărei boieroaiice mai răsărite.

Elena Cuza îi îndreptă privirile neliniștite, în care scăpăra un licăr de nădejde. Dorea din suflet să i se poată răsuci gândurile spre zare mai puțin neguroasă.

— Mi-a zis că port cunună, șopti. De unde a știut ea asta?

Zoe o înfruntă cu curaj:

— Vezi cât ești de copil? Putea să vorbească de cunună și Saftei Brâncoveanu, și Casandrei Cantacuzino, și Anei Racoviță, și Sturdzoaiei, și Sultanei Ghika, și, și... Atâtea persoane ai căror părinți, bunici, în fine, *quelque ancêtre*¹, au ținut scaunul Moldovei ori al Munteniei cândva. *Toutes, des princesses...*

Elena Cuza rămase gânditoare:

— Da... E ceva în ce spui... Apoi, din nou speriată: Și riga de roșu... Dama de pică?

— Oh, là, là! râse Zoe Manta, ca într-un arpegiu, precum *mademoiselle* Marigny de la Comedia Franceză. Acestea chiar că le poți înșira oricui pe tipsisie. Va exista totdeauna o damă de pică sau de ghindă și, dacă nu există, o găsim noi, gata să-ți spargă casa. Știi, eu una *j'en ai assez*² de dame fatale, așternut

¹ „Vreun strămoș“ (lb. fr.).

² „M-am săturat“ (lb. fr.).

la drum de seară, voiajuri peste mări și țări ori avuții de nabab, picate din cer, pe hornul casei.

Doamna oftă și își simți trupul mai puțin chircit în așternut.

— De, Zoe, știu și eu... Să dea Dumnezeu să fie cum spui tu... Să se aleagă binele. Și să se facă lumină în mintea și cugetul lui Vodă. Tot mă gândesc, Zoiță, cu ce l-o fi fărâncat muierea cea? Alecu, bine știi, îi bărbat schimbător ca vremea, răbduriu și statornic doar în trebile țării, dar nu și în dragoste. Cu ce știință diavolească l-o fi înlănțuit?

Zoe se prefăcu nepăsătoare:

— Știință de șantan! Las-o, Doamne, iartă-mă, păcatelor pe Obrenovicioaie. I-o trece și lui Vodă într-o zi, ca orice boală.

„Necazu-i că nu-i trece“, își păstră Zoe gândul pentru ea. Din cleveteli aflate și, bun înțeles, n-avea s-o îndurereze pe Doamnă istorisindu-i cele oblicite, că Maria Obrenovici, făptura născocită de Satana, își cumpăraseră cai, două sute de galbeni! Iar alți șapte sute avea de gând să cheltuiască la Ems, unde mergea în fiecă an să-și facă băile.

Zoe Manta își înăbuși suspinul. „La o urmă“, gândi, „nici Cuza nu-i prea vinovat. Tot omul are slăbiciunile lui, și Dumnezeu, știut este, nu dă cu amândouă mâinile. L-a iscat un bun domnitor, cu toate însușirile bărbatului de stat de elită, iubind țara și norodul mai presus de orice, onest și lipsit de corupțiune.“ Acestea i le recunoșteau, măcinându-și barba între dinți, până și vrăjmașii săi cei mai neînduplecați, precum Gheorghe Bibescu, fostul domnitor, frații Golești, Mitică Știrbey, Iancu Ghika, și răboju-i departe de a seca... Iar peste aceștia se mai aflau, și nu mai puțin primejdioși, opozanții trăitori la Paris, care unelteau fără să ostenească la curtea

lui Napoleon al III-lea. Membri ai fostelor familii domnitoare Bibescu și Știrbey, la care se adăugau mari proprietari – Brăiloiu, Suțu, Lenș, Grădișteanu. Subvenționau reacțiunea din țară pentru a organiza mișcări de agitație împotriva lui Cuza și a administrației sale, în vreme ce la Paris plăteau jurnale ca *Le Constitutionnel*, *Le Pays* și *Le Nord* spre a publica articole ce-i defăimau pe domn și pe miniștrii săi.

De parcă i-ar fi citit gândurile, Elena Cuza șopti într-un târziu:

— Prea mulți vrăjmași la un singur om. Cât ai fi de viteaz și ocrotit de noroc, tot te răpun. E grija și teama mea de fiecă clipă. De femeia blăstămată s-o descotorosi ori ba, numai viața să i-o cruțe Dumnezeu. Barem durerea aceasta să mă ocolească...

— Vodă nu-i singur, spuse Zoe Manta. O țară întreagă îi stă alături.

Doamna clătină tristă capul:

— Aceasta într-o înfruntare fățișă. De-o parte, norodul cel mult, de cealaltă, pumnul de boieri. Dar războirea nu se face pe câmp deschis și la lumina zilei. Răii uneltesc pe întunecime, plătesc braț și jungher ticălos.

— Vodă-i înconjurat de oameni cu credință.

— Ei, Zoe, cu galbeni buni și mulți îți cumpără și umbra. Aici mi-e grija cea mare! De trădarea prietinelor, căci de aceasta n-ai cum să te ferești.

— Gândești că l-ar putea vinde *madame* Obrenovici?

— A, nu... Acea uneltește să ajungă cea dintâi doamnă a țării, în locul meu. Alt dor și scop nu cunoaște, așa că viața lui Cuza îi e scumpă, măsurată în galbeni și fală. Mi-e teamă de cel care-l dezmiardă în față, iar în spate ține pregătită flinta. Palatul e plin de iscoade.

— Năluciri de-ale tale, Elencule. Șeful gărzii, colonelul Haralambie, intră în foc pentru Domn, iar toți oștenii din pază sunt oameni devotați, încercați nu odată. Ei se socot, după cum îi dezmiardă însuși Măria Sa, „copiii lui Alexandru Ioan Vodă“.

Elena Cuza zâmbi cu amărăciune. Deschise Biblia legată în marochin roșu și scoase o scrisoare.

— Am primit-o azi-dimineață... E de la Iancu Alecsandri. Îmi dă de știre că alde Bibeștii și ceilalți ticăloși din coterie au îndreptat cincizeci de mii de galbeni la București, spre a pune la cale răsturnarea lui Cuza. La atâta bănet, nu se vor da în lături să facă și moarte de om...

Un vaiet de pasăre străpunse ferestrele și persienele grele de catifea. Doamna sări speriată.

— Cucuveaua! Ai auzit, Zoe?

Zoe Manta încercă să-și ascundă neliniștea:

— Nu era cucuvea. Sunt guguștiucii. Țipătul li se cam aseamănă, nu știi?

Vuietul se auzi încă o dată. Un tânguit urât, de pasăre neagră... Pasăre de țintirim.